تذکر ۱۱ جمادی الثّانی ۱۴۲۴ (۱۳۸۲/۰۵/۱۹)

حضرت حاج دکتر نور علی تابنده گنابادی مجذوب علیشاه ارواحنا فداه

۱۹ مرداد ماه ۱۳۸۲ شمسی

هو

۱۲۱

با توجّه به این که فقرای خارج از کشور به مشایخ و بزرگان کمتر دسترسی دارند و بنابراین ممکن است استماعِ توضیحِ نادرستی که از بعضی از قواعد دینی و فقری بشود در آنها مؤثّر اُفتد، بدین جهت لازم دانستم برای همهٔ اخوان و به خصوص اخوان ساکن خارج از کشور نکاتی را یادآوری کنم، و دربارهٔ وضعیت مجالسی که به نام درویشی و عرفان در شب‌های دوشنبه و جمعه برقرار می‌گردد، توضیحاتی بدهم:

۱- بنا به دستور صریح قرآن، از وقتی که اوّلین نماز در شب (نَه روز) جمعه ادا می‌شود، یعنی از غروب روز پنج شنبه و اوّل مغرب شب جمعه تا ظهر جمعه باید کار دنیایی را کنار بگذارید، و برای یاد خدا مجلس تشکیل بدهید. آیهٔ قرآن می‌فرماید: **اِذا نودِیَ لِلصَّلوةِ مِن یَّومِ الجُمُعَةِ فَاسعَوا اِلی ذِکرِ اللهِ وَ ذَرُو البَیعَ**[1] البتّه منظور کار دنیایی است و الاّ هر کاری که با زندگی برادران در ارتباط باشد و صرفاً هدف آن کمک به برادران باشد دنیایی حساب نمی‌شود. مثلاً کسی که تَبَرّعاً به خدمت بنگاه‌های خیریه و اُمور خیریه می‌پردازد، جمعه را نه تنها باید تعطیل نکند بلکه ثواب اشتغالِ وی در آن روز بیشتر است. بنابراین به تعطیلی کار دنیوی در شبانه روز جمعه توجّه داشته باشید. البتّه اوّل بار به مناسبت مقتضیات زمان جنگ، به دلیل این که در شبها حتّی المقدور چراغ روشن نباشد و همچنین تغییر ساعت، مقرّر شد که در روز یعنی عصر پنج شنبه مجلس گرفته شود و بعداً نماز مغرب و عشاء که در شب جمعه واقع می‌شود خوانده شود و آنگاه مجلس خاتمه یابد تا فقراء بخصوص خواهران زودتر امکان رفتن به منزل و رسیدگی به اُمور خانوادگی را داشته باشند. بنابراین نباید تصوّر کرد که مجلس در روز پنج شنبه است بلکه مجلس در شب جمعه است. این توجّه را داشته باشید که همهٔ روزهای خداوند محترم است ولی مجلس فقراء شب جمعه است نه روز پنج شنبه. همین وضعیت برای شب دوشنبه نیز باید رعایت شود.

۲- در مجلس فقراء غیر از کتاب نثر که یکی از کُتبی است که اجازه داده شده است که قرائت می‌شود و به منزلهٔ درس عرفانی تلقّی می‌گردد، از غزلیات و اشعار بزرگان عرفان خوانده می‌شود. اما این که این اشعار با صدای خوش و با قرائت خوانده شود، غنا محسوب نمی‌گردد. کما این که در مورد قرائت قرآن هم دستور داده‌اند که قرآن را به آواز خوش باید خواند. و روایت شده است که حضرت سجّاد علیه السّلام با چنان صدای ملایم و روحانی‌ای قرآن را می‌خواندند که هرکسی رد می‌شد و می‌شنید بی اختیار مدّتی توقّف می‌کرد. به همین دلیل این امر را نمی‌توان غنایی که شرعاً حرام است تلقّی کرد بلکه بالعکس، این از قبیل مواردی است که بهتر است با صدای خوب خوانده شود.

۳- موسیقی عبارت است از تنظیم و هماهنگی اصوات. کما این که هماهنگی رنگها در نقّاشی هنر می‌آفریند. و هماهنگی و همراهی مصالح و مناظر در ساختمان‌ها موجب هنر می‌گردد. در صدا نیز این وضعیت وجود دارد. نظم و هماهنگی اصوات را موسیقی می‌گویند. البتّه موسیقی ممکن است دو نوع باشد: موسیقی‌ای که انسان را به یاد خدا بیندازد، و موسیقی‌ای که انسان را از یاد خدا دور کرده در شهوات فرو برد. آن موسیقی‌ای که انسان را در شهوات فرو برد «غنا» نامیده می‌شود. و غنا حرام است. و همین امر در

مورد سایر هماهنگی‌های هنری یعنی در نقّاشی‌ها و عکّاسی‌ها وجود دارد، کما این که عکس‌ها و نقّاشی‌های اماکن متبرّکه انسان را به یاد خدا می‌اندازد و نقّاشی‌های دیگر ممکن است از یاد خدا دور کند و مضرّ باشد. بنابراین موسیقی مطلقاً حرام نیست بلکه نوعی از موسیقی که غنا باشد حرام است، ولی به هر جهت چون آمادگی و امکان انحراف در موسیقی بسیار است و تشخیص حدّ حلال و حرام آن مشکل می‌باشد، لذا بطور کلّی استفاده از هرگونه موسیقی‌ای که با آلات موسیقی ادا می‌شود و اصطلاحاً به آن ساز می‌گویند، در مجالس فقری صحیح نیست. و در مجالس فقری فقط خواندن کتاب با آواز مُجاز است و غیر از آن مجاز نیست، برای این که انحرافاتی رخ ندهد.

۴- این که گفته شده است که در دستورات درویشی و حتّی احکام شرعی رعایت اوضاع و احوال لازم است و با اوضاع و احوالِ متفاوت یعنی اَزمنه و اَمکنهٔ متفاوت دستورات فرق می‌کند، در جزئیات و ظواهر اَمر است، و در اصولِ کلّی به هیچ وجه فرق نمی‌کند. آنچه در بالا بیان شده همیشه به همین وضع است. البتّه ممکن است بنا به حالات بعضی افراد دستورات متفاوت باشد ولی آن تفاوتها شخصی است. و در مجالس فقری عموماً باید به همان نحوی که بیان شد و تاکنون معمول بوده است، عمل شود.

۵- در مجالس فقری همواره باید مجلس بانوان از آقایان جدا باشد. و برای تمام مدّت مجلس رعایت حجاب شرعی از ناحیهٔ بانوان معمول گردد. این مسألهٔ حجابِ شرعی فقط برای مجالس عمومی نیست، و در هر حال باید در مجالسی که به نام فقری است رعایت شود، کما این که در شهر یا آبادی‌ها یا روستاهایی که عدّهٔ کم از فقراء هستند و حتّی گاه همه اعضای یک خانواده هستند، توصیه شده است که در شب جمعه و شب دوشنبه که به یاد خدا دور هم می‌نشینند، فرض نکنند که به هم محرم و مَحارم یکدیگر هستند، بلکه آقایان جدا از خانم‌ها بنشینند، و تمام مدّت مجلس رعایت حجاب شرعی را بنمایند.

۶- آنچه به عنوان تغییر اوضاع گفته شده است؛ به مناسبت دوران اَخیر است و به مناسبت این که: **وَاَعِدّوُا لَهُم مَّا استَطَعتُم مِّن قُوَّةٍ وَ مِن رِّباطِ الخَیلِ تُرهِبوُنَ بِهِ عَدوُّاللهِ وَ عَدوُّکُم**[۲] باید همهٔ اخوان از مرد و زن بر تحصیل علم و دانشی که متداول جامعهٔ بشری است کوشش کنند و همچنین آمادهٔ هرگونه اظهار نظر اجتماعی باشند. بدین جهت اگر در معاشرت‌ها تغییراتی رُخ داده است، با رعایت تمام احکام شرعی در حدّ این تغییر باید گفت که؛ متناسب با اوضاع فعلی است و زاید بر این نباید تصوّر کرد.

۷- در مورد وجوه شرعیه بعضی‌ها سؤال می‌کنند که آیا می‌توانند شخصاً آن را مصرف کنند، و یا شخصاً به کسانی که نیاز دارند ادا کنند. باید توجّه به احکام شرعیهٔ قضیه داشته باشند. اگر به هریک از رساله‌های آقایان علماء مراجعه فرمایند، در آنجا مواردِ مصرف ذکر شده است، ولی لازم نیست که آن وجوه را توسّط کسی مصرف کنید. البتّه اگر خودتان مطمئن باشید که محلّ مصرف را پیدا کرده‌اید، صحیح است. در آن صورت می‌توانید شخصاً خرج کنید ولی باید توجّه داشته باشید که:

- اولاً: این محلّ مصرف برای رفع نیازهای ضروری اشخاص است نه نیازهای تَصَنُّعی. و بنابراین ممکن است شما بسیاری از نیازهای واقعاً غیرضروری را ضروری تشخیص بدهید.

- ثانیاً: یکی از علل این که معمولاً این وجوه توسّط بزرگان به مصرف می‌رسد این است که اشخاص بسیاری هستند که در ضروریات زندگی درمانده‌اند ولی بنا به آیهٔ قرآن از شدّت تَعَفُّف، شما آنها را نمی‌شناسید، و در این صورت آنها محروم می‌شوند. به این جهت است که اگر در یک جا جمع و مصرف شود امکان این که این اشخاص هم شناخته شوند، بیشتر است.

- ثالثاً: نخواسته‌اند که دهنده و گیرندهٔ وجوه مقابل بشوند، که خدای نکرده ریا بر دهنده غلبه کند ولو اندکی مُزد بخواهد. و شخصیت و حیثیت گیرنده هم شکسته نشود. و الاّ اگر یقین بدانید که برای

مصارف ضروری شخص است، و آنها را ترجیح بدهید اگر به اندازهٔ ضرورت هزینهٔ ضروری اشخاص نیازمند، به آنها تقدیم کنید. و رعایت این مطلب در دهنده و گیرنده هم بشود، اشکالی ندارد.

۸- موارد جدیدی که در دستورات گفته می‌شود، هرگاه در صحّت آن شک دارید، ممکن است سؤال کنید ولی به عنوان تذکّر در دوران امروز لازم است که خود را از شرّ مُغرضین یا انتقاد کنندگانِ مُغرض در امان داشته باشید. و بدین جهت فعالیت اجتماعی از این حیث و به این منظور ضرورت دارد.

حاج دکتر نورعلی تابنده مجذوب علیشاه

۸۲/۵/۱۹

۱- سوره جُمعه- آیه ۹ .

۲- سوره انفال- آیه ۶۰